

Νίκος Λυγερός: Η ελευθερία δε φοβάται τη φυλακή και πάντα καταφέρνει την απόδρασή της, ακόμα και φυλακισμένη

Της Γαλήνης Μασλιούκ

Δρ. Νίκος Λυγερός, λέει το σύντομο βιογραφικό του, είναι Έλληνας επιστήμονας, καθηγητής, γνωστός για τις εξαιρετικές διανοητικές ικανότητές του, στρατηγικός σύμβουλος και καθηγητής γεωστρατηγικής, τόποστρατηγικής, χρονοστρατηγικής και στρατηγικής διαχείρισης. Διδάσκει στα ντόπια και ξένα πανεπιστήμια. Συγγραφέας περισσότερων από 35.000 άρθρων και ποιημάτων, περισσότερα από 2.000 έργα τέχνης, λέκτορας στον τομέα των μαθηματικών, της στρατηγικής, στη γεωπολιτική, στην ιστορία, στην ενέργεια και το περιβάλλον, στη φιλοσοφία, στην τέχνη, στη λογοτεχνία και άλλα.

Η Μεγάλη τεχνητή πείνα στην Ουκρανία 1932-1933 - Γολοντομόρ – η γενοκτονία των Ουκρανών, μας έφερε σε επαφή και έδωσε αρχή σε μια ενδιαφέρουσα, πολύπλοκη, πολυδιάστατη, εποικοδομητική και καρποφόρα φιλία-συνεργασία.

Είναι από τις περιπτώσεις, όταν μπορείς να επικοινωνείς χωρίς τηλεφωνική συσκευή ή οποιοδήποτε άλλο τεχνικό μέσο, να βρίσκεις άμεσα απαντήσεις στις μείζον ερωτήσεις που σε απασχολούν την παρούσα στιγμή, με ευχάριστο τρόπο να πραγματοποιείς τα ασήκωτα κατά τα άλλα σχέδιά σου και να παράγεις έργο που σίγουρα θα είναι χρήσιμο για ολόκληρη την ανθρωπότητα γενικώς. Με λίγα λόγια, με μια εντυπωσιακή απλότητα αυτός ο Άνθρωπος προσφέρεται να χαρίσει σε οποιονδήποτε τις ατελείωτες γνώσεις, τον αστείρευτο πλούτο και εργατικότητα του, αρκεί να έχεις όραμα, στόχο, διάθεση να κατανοήσεις και να πράττεις προς όφελος του συνόλου.

– Πως είναι να είσαι άνθρωπος, που ασχολείται με τόσα πολλά πράγματα στη ζωή του, δηλαδή το να είσαι μαθηματικός, φυσικός, φιλόσοφος, αναλυτής, ποιητής, ζωγράφος, μουσικός, συνθέτης κλπ.

– Η πολλαπλότητα δεν είναι τόσο μη φυσιολογική στα μαθηματικά αλλά σπανίζει για την καθημερινότητα. Η ποικιλία των τομέων ενδιαφέροντος φαίνεται παράξενη μόνο όταν δεν είναι αντιληπτός ο πυρήνας δηλαδή η κοινή τομή σε κλασικό επίπεδο και η υπερδομή στο πλαίσιο της καινοτομίας. Οι διαφορετικές ειδικότητες είναι αποτέλεσμα ιδιοτήτων που έχουν μετατραπεί σε ικανότητες λόγω ανάγκης και αυτή εκφράζεται μέσω της έννοιας της ανθρωπότητας. Αν το πεδίο δράσης είναι αυτή, δεν υπάρχει κοινωνία που μπορεί να το αντέξει έτσι η μονοδιάστατη παραγωγή έργου δεν επαρκεί για να υποστηρίξει και η πολλαπλότητα έργου είναι αναγκαία. Όταν χωρίζουμε τη γνώση σε τομείς είναι μόνο για διευκόλυνση και όχι επειδή πιστεύουμε πραγματικά ότι δεν υπάρχουν σχέσεις μεταξύ τους. Όταν θέλουμε να εμβαθύνουμε αυτό το δίκτυο η μελέτη των διαχρονικών σχέσεων δηλαδή των δεσμών δημιουργεί ευρηματικότητα που δεν μπορεί να περιοριστεί. Έτσι καταλήγουμε σε μια έννοια που γνωρίζει ο διευθυντής ορχήστρας και αυτή είναι η μοναδική πολλαπλότητα που εμφανίζεται στην παρτιτούρα του. Η ορχήστρα είναι μια πολλαπλότητα,

ο διαχωρισμός της σε όργανα είναι τεχνικός και τεχνητός. Όλα τα όργανα συντονίζονται για να υπάρξει μία αρμονία. Όσοι λειτουργούν σε μόνο ένα τομέα αναζητούν την ισορροπία ενώ οι άλλοι την αρμονία. Οι τελευταίοι είναι συνειδητά της Ανθρωπότητας και παλεύουν για την εξέλιξη της χωρίς να περιορίζονται σε κοινωνικά σύνολα γιατί όλες οι ικανότητές τους είναι αφιερωμένες στην Ανθρωπότητα.

– Σε μια γενίκευση, ο κόσμος αντιμετωπίζει περισσότερο θετικά ή αρνητικά τέτοιους ανθρώπους;

– Η πρώτη και κλασική προσέγγιση της πολυπραγμοσύνης, είναι η κατηγορία του ανύπαρκτου. Οι περισσότεροι θεωρούν ότι μόνο οι ειδικοί δηλαδή οι εμπειρογνώμονες μπορούν να έχουν μία σοβαρότητα και αξία. Ακούν βέβαια για τη διακλαδικότητα αλλά στο βάθος πιστεύουν στη μοναδικότητα του τομέα απασχόλησης. Αυτό το απλοϊκό μοντέλο έχει καταρρεύσει στις επιστήμες αλλά εξακολουθεί να υπάρχει στην κοινωνία. Αλλά και στις επιστήμες θεωρούν ότι οι διαφορετικοί τομείς παραγωγής έργου πρέπει να έχουν κάποια συνάφεια. Έτσι θα λέγαμε ότι μπορούν ν' αντέξουν μια τοπική μορφή της πολυπραγμοσύνης αλλά δύσκολα μια γενική. Με άλλα λόγια ο άνθρωπος της Αναγέννησης ενώ είναι υπαρκτός, αποτελεί ένα αδιανόητο μοντέλο για τη σύγχρονη εποχή. Μπορούν

να καταλάβουν τον Gauss και τον Tesla αλλά ο Αρχιμήδης και ο Leonardo da Vinci παραμένουν υπερβατικές προκλήσεις. Μπορεί η πιο εύκολη προσέγγιση της πολυπραγμοσύνης να προέρχεται τελικά από την πληροφορική, αφού όλοι θεωρούμε ότι είναι φυσιολογικό ότι ένας υπολογιστής μπορεί να είναι εργαλείο έρευνας για έναν μαθηματικό, ένα φυσικό, ένα φιλόσοφο, έναν αναλυτή, έναν ποιητή, ένα ζωγράφο, ένα μουσικό, ένα συνθέτη κλπ. Ο Άνθρωπος της Αναγέννησης μοιάζει με αυτό το μοντέλο ή μάλλον με μια φυσική εκδοχή του. Είναι μια μορφή φυσικής τεχνητής νοημοσύνης και όχι μόνο φυσικής νοημοσύνης. Με αυτόν τον τρόπο είναι αποδεκτός δηλαδή με την έννοια της εξαίρεσης.

– Πόσο εύκολα ήταν ο δρόμος σου να φτάσει μέχρι την Ουκρανία; Βέβαια, η Ουκρανία έχει από τις μεγαλύτερες ελληνικές κοινότητες. Έπαιξε ρόλο αυτό;

– Εκτός από τις εγκυκλοπαιδικές γνώσεις, ο δρόμος της Ουκρανίας άρχισε λόγω μιας συνέντευξης που δώσαμε το 2006 στην Καθημερινή. Αυτή η επαφή μ' ένα δημοσιογράφο που είχε ρίζες από την Ουκρανία, εξελίχθηκε σε φιλική σχέση που μας δώρισε το βιβλίο Για την τιμή της Ουκρανίας που έγραφε για την αντίσταση των Ουκρανών ενάντια στο ναζιστικό καθεστώς. Αυτή η μορφή αντίστασης μάς άγγιξε διότι ασχολούμασταν ήδη εδώ και χρόνια με τις γενοκτονίες αφού αυτές αποτελούν εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας. Κι όταν αναζητήσαμε πιο βαθιά το όλο θέμα αντιληφθήκαμε ότι η μελέτη αυτών των γεγονότων που άνηκαν στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο είχαν ρίζες πιο βαθιές που άγγιζαν το Γολοντομόρ του 1932-1933, μια άλλη γενοκτονία. Η αναζήτηση αρχαιακού υλικού σε συνδυασμό με το έργο του Raphael Lemkin που επινόησε τον όρο γενοκτονία που έγινε αποδεκτός από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών το 1948 μετά από χρόνια προσπαθειών, μάς έφερε ακόμα πιο κοντά στον ουκρανικό λαό που ζούσε τόσο στην Ελλάδα όσο και στη Γαλλία. Με αυτόν τον τρόπο κάθε μελέτη για τους νεκρούς μάς οδηγούσε πιο κοντά στους ζωντανούς. Αυτή η διαδικασία μάς οδήγησε το 2008 στο Κίεβο για την επέτειο των 75 ετών του Γολομοντόρ. Εκεί μέσα στο ουκρανικό κρύο που ζήσαμε μαζί, είδαμε για πρώτη φορά όχι μόνο τους Ουκρανούς της Ουκρανίας βέβαια αλλά και επιζώντες της γενοκτονίας σε μια πανέμορφη εκδήλωση που απέδειξε ότι η Ουκρανία δεν κοιτάζε μόνο το μέλλον μετά την ανεξαρτησία της, αλλά δεν ξεχνούσε το παρελθόν.

– Διανύουμε μια περίεργη εποχή όταν αλλάζουν αισθητά όχι μόνο γεωπολιτικές ισορροπίες, αλλά και γνωστές έως

τώρα προσεγγίσεις. "Αλλαγή φάσης" όπως θα έλεγε ένας πολύ καλός μου φίλος Νίκος Λυγερός. Κάτι εντελώς διαφορετικό περιμένει τον πλανήτη μας σε προσεχές μέλλον;

– Κάθε κοινωνικό σύνολο που δεν έχει πάχος χρόνου, θεωρεί ότι η πραγματικότητα είναι σταθερή, ομαλή και ισορροπημένη. Όμως όταν εξετάζουμε πολεμολογικά την πραγματικότητα και χρονοστρατηγικά την ιστορία, αντιλαμβανόμαστε ότι υπάρχουν όχι μόνο αλλαγές φάσης μα και αλλαγές κύκλου. Η μελέτη της Ανθρωπότητας δείχνει ότι δεν είναι η ειρήνη που είναι σταθερή αλλά ο πόλεμος και αυτός είναι χαμαιλεοντικός με την έννοια του Clausewitz. Κατά συνέπεια οι γεωπολιτικές ισορροπίες είναι μια ψευδαίσθηση κι είναι πιο σωστό να μιλούμε για γεωπολιτικούς συμβιβασμούς και γεωπολιτικές ανισορροπίες. Συνήθως οι λαοί αντιλαμβάνονται αυτά τα δεδομένα μέσω κρίσεων ή ακόμα και μέσω πολέμων δηλαδή αργά για να αντιδράσουν και να αντισταθούν αποτελεσματικά. Η εποχή μας δεν είναι πιο παράξενη από άλλες ή λιγότερο, έχει και αυτή χαρακτηριστικά που εξετάζει και μελετά η χρονοστρατηγική. Αυτό που είναι σημαντικό είναι να κατανοήσουμε ότι οι ιστορικοί μελετούν την γραμμένη ιστορία και οι στρατηγιστές την άγραφη ιστορία. Το παρόν είναι απλώς η ζώνη επαφής αυτών των δύο οντοτήτων

του χρόνου. Είναι πιο ανθεκτικό το βλέμμα που εξετάζει την εικόνα ως μέλος ενός έργου διότι οι χάρτες λειτουργούν με τη βαρύτητα της ιστορίας. Κι όποιος την ξεχνά και ασχολείται μόνο με γεωγραφία είναι καταδικασμένος να βλέπει τους πολιτικούς χάρτες να αλλάζουν χωρίς εξηγήσεις και να χάνονται εδάφη που δημιουργούν αλησμόνητες πατρίδες. Όμως η Ανθρωπότητα ζει με τον Χρόνο.

– Η Ουκρανία βρίσκεται 4 χρόνια σε πόλεμο με τη γειτονική χώρα που ανέκαθεν ήταν επιθετική, και κατά τη διάρκεια των αιώνων προσπαθεί όχι μόνο να αποσπάσει τα εδάφη μας, αλλά με προπαγάνδα και παραπληροφόρηση να αντικαταστήσει τις έννοιες, να διαστρεβλώσει την αλήθεια, να κλέψει την ιστορία. Η χώρα αυτή ήταν εγγυήτρια για την ασφάλεια της Ουκρανίας βάση του Μνημονίου της Βουδαπέστης 1994. Διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχει πλέον κανένας τρόπος να σταματήσεις έναν βάρβαρο που αγνοεί τους πάντες και ακολουθεί τους "νόμους της ζούγκλας". Πως αντιμετωπίζονται αυτές οι καταστάσεις; Κατά τη γνώμη σου πόσο αποτελεσματικές είναι οι κυρώσεις που εφαρμόστηκαν και αν υπάρχει τρόπος να επισπεύσουμε το τέλος των εχθροπραξιών;

– Όσο παράδοξο κι αν φαίνεται υπάρχει μια άμεση σχέση μεταξύ του Μνημονίου της Βουδαπέστης το 1994 και την κατοχή της Κριμαίας το 2014. Παρόλο που μερικοί συσχετίζουν αυτά τα δύο γεγονότα με την έννοια της παραβίασης, στην πραγματικότητα το Μνημόνιο εξηγεί τον τρόπο διεξαγωγής της κατοχής. Έτσι για να υπάρξει τεχνητή παραβίαση των δύο πρώτων παραγράφων που αφορούν στην Ουκρανία, δεν χρησιμοποιήθηκε επίσημος στρατός όπως στην περίπτωση της Νότιας Οσσετίας το 2008, αυτό επέτρεψε στη Ρωσία να μην έχει άμεσες κυρώσεις από τα κράτη μέλη του Μνημονίου και ειδικά από τις ΗΠΑ. Η χρήση ενός στρατού χωρίς διακριτικά, ήταν απλώς μια υβριδική διπλωματία που δεν ξεγέλασε κανέναν βέβαια αλλά έπλασε μια πλάγια επίθεση που δυσκόλεψε την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος κι έπρεπε να σπαταληθεί χρόνος για να υπάρξει συντονισμός αποτελεσματικών αντιμέτρων. Οι κυρώσεις ήρθαν με μεγάλη καθυστέρηση και μεγάλο κόστος για την Ουκρανία. Έτσι η κατοχή της Κριμαίας ξάφνιασε τη διεθνή κοινότητα διότι δεν ήταν προετοιμασμένη λόγω μιας διαχρονικής προπαγάνδας που πάντα την παρουσίαζε ως μια εξαρτημένη κρατική οντότητα. Όμως η ιστορία της Ουκρανίας έχει βαθύ παρελθόν και αυτό είναι ριζικά διαφορετικό από τα δεδομένα που προβάλλει η ρώσικη προσέγγιση. Έχει λοιπόν σημασία όχι μόνο για τώρα αλλά και για το μέλλον να υπάρξει μια ιστορική αποκατάσταση ακόμα πιο γενική από τα στοιχεία του Γολοντομόρ για να γίνει κατανοητό πόσο ευρωπαϊκή είναι η Ουκρανία και η διαχρονική της σχέση με την Ελλάδα ανήκει στα αποδεικτικά στοιχεία.

– Τι στην πραγματικότητα επιδιώκει η Ρώσικη Ομοσπονδία; Υπάρχει φόβος για καινούρια επίθεση στην Ουκρα-

νία ή πλέον θα ακολουθήσουν τις ασύμμετρες τακτικές όπως για παράδειγμα σιγανό πνίξιμο της χώρας λόγω μπλοκαρίσματος κίνησης σε Αζοφική θάλασσα;

– Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης δεν ήταν μόνο η απελευθέρωση χωρών από τον σοβιετικό ζυγό και τη βαρβαρότητα. Το παράδοξο της υπόθεσης είναι ότι αυτή η κατάρρευση έγινε λόγω Ρωσίας ενώ είναι σε αυτή τη χώρα που υπήρξε το μεγαλύτερο γεωπολιτικό τραύμα διότι αυτή η χώρα κυριαρχούσε πάνω στις άλλες 14. Η Σοβιετική Ένωση είχε διαλύσει τη Ρωσία με τη βαρβαρότητά της αλλά πολλοί Ρώσοι έπαθαν ένα γεωπολιτικό σοκ όταν έχασαν την επιρροή τους πάνω σε αυτές τις χώρες. Οι τρεις βαλτικές χώρες που εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2004, δεν αποτέλεσαν ένα σοβαρό πρόβλημα και λόγω διαφοράς σε θεμελιακό επίπεδο και λόγω Καλίνινγκραντ σε περίπτωση ανάγκης. Όμως με την Ουκρανία τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Η Ρωσία αντιλήφθηκε ότι την έχασε από τη σφαίρα επιρροής της κι ότι δεν μπορούσε να ανατρέψει τα δεδομένα, αλλά δεν ήθελε με κανένα τρόπο να βρεθεί εντός ευρωπαϊκής σφαίρας, ακόμα λιγότερο εντός αμερικανικής επιρροής. Κατά συνέπεια το θέμα της Κριμαίας είναι απλώς ένα πρόσχημα και δεν θα είναι το τελευταίο διότι επί της ουσίας αφού δεν μπορεί να αποκτήσει αυτήν την περιοχή εξ ολοκλήρου, θέλει να την μετατρέψει σε buffer zone μεταξύ της και της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπου δε θα μπορεί να παίξει ελεύθερα η Αμερική. Υπάρχει λοιπόν ένα πλαίσιο lose-lose με την έννοια του Nash. Αν η Ουκρανία αποδεχθεί αυτό το παίγνιο τότε θα σβήσει σιγά σιγά κι αν θέλει να ξεπεράσει τα προβλήματά της θα πρέπει να επιλέξει μια ξεκάθαρη πορεία που να είναι ταυτόχρονα ικανή να αμυνθεί αποτελεσματικά σε μορφές υβριδικού πολέμου διότι το αξίζει.

– Η Ουκρανία σήμερα δεν καταφέρνει ακόμα να απαλλαγτεί από το κάθε τι του ολοκληρωτικού σοβιετικού καθεστώτος, που μας καταδιώκει σε όλους τους τομείς, αν και είναι ήδη αισθητή η πρόοδος. Ίσως είναι λίγος ο χρόνος της ανεξαρτησίας, ίσως είναι υπερβολικά μεγάλη η σημασία της Ουκρανίας για τη Ρωσία. Είναι πλέον ξεκάθαρη η θέληση της πλειοψηφίας του ουκρανικού λαού, συμπεριλαμβανομένου άλλων εθνικοτήτων, ακόμα και της ρώσικης καταγωγής, αλλά καθόλου σίγουρη η έκβαση της Ουκρανίας ως ανεξάρτητης χώρας. Ο υβριδικός πόλεμος είναι πολύ ύπουλος, οι άνθρωποι, που καθόλου τυχαία βρέθηκαν στα κυβερνητικά κυκλώματα, λειτουργούν εκ των έσω εναντίον των συμφερόντων της Ουκρανίας.

Όλα επαναλαμβάνονται. Οι περιοχές που νεκρώθηκαν μετά το Γολοντομόρ του 1932-1933 – τη Γενοκτονία των Ουκρανών – κατοικήθηκαν στη συνέχεια από τους Ρώσους. Η περιοχές της Κριμαίας από τις οποίες απελάθηκαν οι Έλληνες, οι Τάταροι, οι Βούλγαροι, οι Γερμανοί κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, επίσης κατοικήθηκαν από τους Ρώσους.

Εκατό χρόνια πριν η Ουκρανία ανακηρύχτηκε ανε-

Ξάρτητο κράτος. Η Ευρώπη πολύ χλομά υποστήριξε την πολυπόθητη για τους Ουκρανούς σύσταση αυτού του κράτους. Ως αποτέλεσμα – αποτυχία με μεγάλες απώλειες. Στο σημερινό πόλεμο παρατηρούμε εξίσου χλομή στάση της Ευρώπης.

Πόσο μεγάλο είναι το αντίκτυπο αυτών των πλέον ιστορικών γεγονότων για τη σύγχρονη Ουκρανία; Πόσο έχει επηρεάσει την ιδιοσυγκρασία των Ουκρανών; Τι κατά τη γνώμη σου κάνει τους σημερινούς Ουκρανούς, νέους-γέρος, να μην υποχωρούν με τίποτα;

– Μπορεί να επαναλαμβάνονται οι καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ουκρανία λόγω κατοχής και να θυμούνται οι παλαιότεροι τη βαρβαρότητα του Γολοντομόρ, όμως κανένας Ουκρανός νέος ή γέρος δεν είναι έτοιμος να παραδώσει το Έθνος του σ' ένα αυταρχικό καθεστώς που θέλει να κατασπαράξει τους ανθρώπους που είναι αθώοι και να παραχαράξει την ιστορία. Μπορεί να μην υπάρχει ενεργή υποστήριξη από άλλους φορείς, οργανισμούς ή υπερδομές σε γεωπολιτικό επίπεδο αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι ο αγώνας δε συνεχίζεται, άλλωστε και το παράδειγμα της αυτοκεφαλίας αποδεικνύει την αξία της Χρονοστρατηγικής, που είναι ικανή να σκεφτεί την ιστορία με μονάδα τον αιώνα για να επιλύσει αποτελεσματικά και στρατηγικά προβλήματα του παρελθόντος και να απελευθερώσει τους σκλαβωμένους. Αν οι Ουκρανοί δεν υποχωρούν είναι επειδή δεν έχουν άλλη επιλογή. Δεν έχουν να πάνε πουθενά αλλού και μόνο αυτή η γη των προγόνων τους είναι η πατρίδα τους. Έτσι όσο ισχυρός κι αν είναι ο εχθρός τους, θα παραμείνουν στις θέσεις τους λόγω τιμής και αξιοπρέπειας, ακόμα κι αν μερικοί θα θυσιαστούν για το σύνολο έτσι ώστε ν' αποτελέσουν παράδειγμα αντίστασης. Η Ουκρανία ανήκει στην Ευρώπη και με αυτήν την έννοια είναι χώρα ελευθερίας, που δεν μπορεί ν' αποδεχθεί ένα σύστημα που τη βλέπει μόνο ως έδαφος κατάκτησης όσο και αυτό να το θέλει, διότι η ελευθερία δε φοβάται τη φυλακή και πάντα καταφέρνει την απόδρασή της, ακόμα και φυλακισμένη. Έτσι η Ουκρανία αντέχει λόγω αξίας και ανάγκης.

– Οι επιπτώσεις του Γολοντομόρ, του Μεγάλου τεχνητού λιμού, οργανωμένου από τη σοβιετική κυβέρνηση 1932-1933 εναντίον των Ουκρανών χωρικών, 85 χρόνια μετά είναι τεράστιες. Όπως και της Γενοκτονίας των Ποντίων επίσης. Επουλώνονται ποτέ αυτές οι πληγές; Τι καλύτερο για το μέλλον του μπορεί να κάνει ένας λαός που υπέστη γενοκτονία;

– Όσο απίστευτο κι αν φαίνεται, οι λαοί που έχουν υποστεί γενοκτονία, έχουν μέλλον. Διότι δεν είναι μόνο θύματα της γενοκτονίας αλλά και επιζώντες. Αυτοί οι λαοί μπορεί να έχουν στιγματιστεί από τη συστηματική καταστροφή, αλλά δεν έχουν πεθάνει. Και αυτό σημαίνει ότι έχουν δει τον θάνατο από κοντά, αλλά ότι δεν έχει έρθει η ώρα τους. Για τους γενοκτονημένους λαούς χάρη στον Lemkin υπάρχει

πρώτα η καταδίκη των γενοκτόνων, υπάρχει όμως και η διαδικασία διόρθωσης που δεν σταματά στο επίπεδο της αναγνώρισης αφού συνεχίζει με την ποινικοποίηση της άρνησης, με την αποκατάσταση των περιουσιών αλλά και την επιστροφή εδαφών. Τίποτα δεν είναι χαμένο όσο παλεύεις για αυτό. Οι λαοί που έχουν υποστεί γενοκτονία δεν έχουν το δικαίωμα στη συνέχεια ν' αυτοκτονήσουν με τα δικά τους λάθη, διότι ανήκουν στους αθώους της Ανθρωπότητας. Το καλύτερο που μπορεί να τους συμβεί είναι να γίνουν στην συνέχεια Δίκαιοι, για να προστατεύουν και τους άλλους λαούς από την βαρβαρότητα. Το 2019 η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου γίνεται πια αιωνόβια γενοκτονία, πράγμα που σημαίνει ότι τα κατάφερε ν' αγγίξει την πρώτη μονάδα της Χρονοστρατηγικής, παρ' όλο που οι γενοκτόνοι το είχαν σίγουρο ότι δε θα υπάρχει κανένας για να συνεχίσει τον αγώνα αυτού του λαού. Κι όμως η αιωνόβια γενοκτονία αποδεικνύει ότι οι Αθώοι και οι Δίκαιοι ενός λαού μπορούν να νικήσουν με το φως τους την πιο βάρβαρη νύχτα.

– Τι μήνυμα θα έστειλες στους λαούς οι οποίοι χτες ή ακόμα σήμερα δέχονται επίθεση και η ακεραιότητα της χώρας τους κινδυνεύει; Το κόστος του πολέμου είναι τεράστιο για κάθε λαό. Πως εκτιμάται η απώλεια του κάθε ανθρώπου για την Ανθρωπότητα; Ο πόλεμος για την Πατρίδα δικαιώνεται στην εποχή μας;

– Αν ένας λαός έχει πληγωθεί και δέχεται ακόμα και τώρα επιθέσεις από ένα καθεστώς που αμφισβητεί την ακεραιότητα του τότε πρέπει ν' αντισταθεί με όλες τις δυνάμεις του, διότι το οφείλει στους νεκρούς και στους αγέννητους. Και δεν μπορεί απλώς να αποδεχθεί το απαράδεκτο δίχως να δώσει μάχη ή ακόμα και πόλεμο. Βέβαια κάθε απώλεια ενός ανθρώπου που μάχεται για τα δικαιώματα των δικών του είναι και μια πληγή. Η Ανθρωπότητα είναι και τα Ηνωμένα Έθνη και δε θέλει να χάσει κανένα. Έτσι όταν ένα Έθνος δέχεται μια επίθεση πρέπει ν' αμυνθεί ακόμα και με πόλεμο, για να μη χαθούν οι αθώοι επειδή δεν προστατεύτηκαν από τους Δίκαιους. Αυτός ο αγώνας ανήκει σε έναν μεγαλύτερο που ανήκει στα Δικαιώματα της Ανθρωπότητας, αφού σε αυτό το νέο πλαίσιο σκέψης, το Έθνος που κινδυνεύει δεν είναι τίποτα λιγότερο από ένα κομμάτι της Ανθρωπότητας που κανείς δεν μπορεί να το αφήσει να καταστραφεί λόγω απραξίας. Αν στο ελεύθερο Έθνος είσαι ικανός να βλέπεις αυτό το αόρατο κομμάτι της Ανθρωπότητας, τότε ξέρεις ποιο είναι το καθήκον σου. Και με αυτό το βλέμμα πρέπει να δεις και την αντίσταση του ουκρανικού λαού ενάντια στη βαρβαρότητα. Διότι είναι η ίδια η Ανθρωπότητα που πολεμά ενάντια στη βαρβαρότητα κι όχι μόνο ένας απομονωμένος λαός. Το ίδιο ισχύει και για τους Έλληνες του Πόντου που πρέπει να λειτουργήσουν ως αντιπρόσωποι της Ανθρωπότητας μέσω της αιωνόβιας γενοκτονίας.